

En record de M. Lluïsa Borràs, acadèmica corresponent per Palafrugell

Daniel Giralt-Miracle

Acadèmic de número. daniel@giralt-miracle.com

Us puc ben assegurar que en el panorama artístic i cultural de Catalunya acusem molt l'absència del treball i la personalitat de M. Lluïsa Borràs, que va ens va deixar, encara no fa un any, el 23 de gener de l'any passat, als 78 anys.

Per això, i per l'amistat i la proximitat professional que vam mantenir, per a mi és un honor evocar avui la seva figura. No faré, però, una glossa detallada de la seva trajectòria perquè el company i mestre Frederic-Pau Verrié ja la va fer quan la Maria Lluïsa va ingressar en aquesta casa com a acadèmica corresponent per Palafrugell el 16 de maig del 2007 –encara no fa quatre anys–, en el discurs de benvinguda que molts recordareu i que està publicat en el *Butlletí XXI* de l'Acadèmia (2007).

El que sí que m'agradaria és recordar el seu mestratge i la gran influència que va exercir en les generacions posteriors de crítics i d'historiadors de l'art, una influència que es va posar de manifest en un dels últims actes al qual va poder assistir, el novembre del 2009, dos mesos abans de morir: l'homenatge que li havia organitzat la revista *Bonart* –de la qual en els darrers anys era regular col·laboradora– i que es va celebrar a l'Espai VolArt de Barcelona, de la Fundació Vila Casas. Allà va quedar clar que la Maria Lluïsa Borràs era una persona molt estimada per la comunitat artística catalana, perquè un gran nombre d'artistes, crítics, professors, galeristes i museòlegs van assistir a aquell homenatge conscients que la seva salut afeblida demanava un reconeixement d'afecte i agraïment.

Encara que inicialment la Maria Lluïsa havia orientat els seus estudis universitaris en el camp de les llengües semítiques, aviat es va inclinar per l'art, doctorant-se en Història de l'Art a la Universitat de Barcelona i ensenyant aquesta disciplina en la dècada dels setanta a la Universitat Autònoma de Barcelona. Durant més de mig segle va treballar en l'art i per l'art, defensant l'esperit rupturista de l'art d'avantguarda d'una manera radical però sempre pedagògica. Primer va col·laborar en la secció d'història de l'art de l'editorial Salvat, després inicià les seves col·laboracions periodístiques a la revista *Canigó*, per passar anys més tard a dirigir les pàgines d'art del prestigiós setmanari *Destino*, on portà a terme una intensa labor d'estudi i crítica de l'art, i culminà la seva carrera com a crítica d'art titular al diari *La Vanguardia*, tasca que va exercir durant gairebé trenta anys, i amb què guanyà definitivament el seu prestigi. Segurament, perquè en els seus escrits s'apreciava que la seva visió de l'art no era teòrica sinó que era molt viscuda, ja que sempre va mantenir vincles personals amb els artistes, especialment amb Joan Miró, Antoni Tàpies, Joan Prats, Joaquim Gomis, Josep-Lluís Sert, Joan Brossa, etc., als que amb gran hospitalitat rebia habitualment a casa seva, on en el seu moment es va acabar de cristal·litzar el projecte de la Fundació Joan Miró, amb què va col·laborar en el seu inici i del patronat de la qual seguia formant part. També va ser membre del patronat de la Fundació Joan Brossa, amic al que sempre va donar suport, tant en l'època que era considerat un *outsider*

de les arts com quan finalment se'l va reconèixer com un gran creador de les lletres, les arts i el teatre del segle XX. Uns altres amics van ser els del denominat grup dels "catalans de París", d'entre els que cal destacar Miralda, Rabascall, Rossell, Xifra, Selz, etc., la importància i la vàlua dels quals va contribuir a donar a conèixer, juntament amb el crític i professor Alexandre Cirici.

Però de tota la feina que va realitzar al llarg de la seva vida, probablement, el que més perdurarà és la seva extensa bibliografia artística, entre la qual cal destacar els diversos llibres de la sèrie *Fotoscop* que va realitzar, seguint l'esperit de Prats i Gomis, per a l'editorial La Polígrafa, entre els quals hem d'esmentar els dedicats a *Domènech i Montaner*, a la *Arquitectura mediterrània* de Sert, a *Els espais de Chitllida* o a *l'Art de l'objecte japonès*, els estudis consagrats a l'obra de Ramon Pichot, Floreal, Nagel o Moisès Villèlia i, especialment, el seu monumental *Picabia*, publicat per La Polígrafa el 1985, com a resultat de una investigació que va dur a terme durant quinze anys, que està considerada la monografia d'aquest artista de referència internacional (ha estat traduïda al francès, a l'anglès i a l'alemany) i la biografia del poeta boxejador *Arthur Cravan*, editada el 1992 per Sirmio i Quaderns Crema.

Uns treballs que, per a mi, són inseparables de la atapeïda biblioteca plurilingüe que tenia a la seva casa del carrer Mandri on ja en els darrers anys seixanta vaig descobrir les grans figures de l'expressionisme abstracte i el pop americà i els catàlegs de les grans biennals europees i americanes perquè sempre va ser una persona molt informada i atenta als esdeveniments internacionals, als quals assistia per comentar després en els seus articles setmanals. Aquell pis de la Bonanova se li va fer petit i es va traslladar a un tríplex del carrer Consell de Cent, que havia estat l'estudi del muralista Miquel Farré, fundador de l'Escola de Pintura Mural, en el qual va poder encabir els gairebé 20.000 llibres i catàlegs que ja conformaven la seva extensa biblioteca. Per sort, aquells volums romanen units gràcies a la voluntat de l'Ajuntament de Palafrugell –població a la qual va estar molt unida i on va morir–, que els va adquirir l'agost de 2007, com a inici d'un futur centre d'art contemporani, que malauradament encara no s'ha portat a terme.

La Maria Lluïsa va ser una dona tenaç, treballadora, inflexible, gran defensora de les seves idees i un dels protagonistes més rellevants de l'escena artística barcelonina de la segona meitat del segle XX, per això no ens ha d'estranyar que al llarg de la seva vida hagués estat distingida amb diversos premis de l'Associació Catalana de Crítics d'Art, de la qual en va ser membre fundador, amb la Medalla al Mèrit Cultural de l'Ajuntament de Barcelona i que també fos escollida membre corresponent de la nostra acadèmia, un honor per a mi molt merescut perquè, com va dir el nostre company Josep Bracons, en un article necrològic publicat al setmanari *El Temps* (16.2.2010), amb els seus articles va fer "una defensa genèrica de la modernitat (...) i una reivindicació de la sensibilitat com a eina bàsica per a la comprensió del fet artístic", que no és poc!

Ara podem dir que el seu decés va tenir una àmplia ressonància en tots els mitjans de comunicació, particularment en aquells diaris i revistes en què va col·laborar al llarg dels darrers quaranta anys, que tant van lamentar la seva pèrdua, un sentiment que va quedar palès en l'emocionant acte que es va celebrar en el seu record el 29 d'abril de l'any passat a l'Auditori de la Fundació Joan Miró, en el que van intervenir Jaume Freixa, president de la Fundació; Francesc Vicens, company seu i primer director de la Fundació; Rosa Maria Malet, l'actual directora; Pilar Parcerisas, en aquells moments presidenta de l'Associació Catalana de Crítics d'Art i també vicepresidenta del ConCA, i

Adelaida Frías, la filla de la Maria Lluïsa Borràs, que va llegir alguns fragments dels seus escrits sobre Joan Miró, Joan Prats, Francis Picabia, Alexander Calder, Antoni Tàpies, Joan Brossa, Antoni Miralda i Josep Niebla, és a dir, artistes estretament vinculats a la vida, al pensament i a les activitats de la Maria Lluïsa, la Maria Lluïsa amiga, la Maria Lluïsa gran especialista dels períodes informalista, conceptual i minimalista i una de les primeres a divulgar entre nosaltres manifestacions posteriors com la vídeo creació o les instal·lacions, la Maria Lluïsa treballadora, discreta, activa, però apassionada pel que feia i en el que creia, la Maria Lluïsa professional integral dedicada en cos i ànima a defensar l'art com a manifestació cabdal de l'ésser humà. Un exemple a seguir.

19 de gener de 2011